

---

# Geografia econòmica

---

PID\_00241118

Ana Vera Martín  
Esteve Dot Jutglà  
Montserrat Pallarès-Barberà  
Àngel Cebollada Frontera

---

Material docent de la UOC



**Ana Vera Martín**

**Esteve Dot Jutglà**

**Montserrat Pallarès-Barberà**

**Àngel Cebollada Frontera**

L'encàrrec i la creació d'aquest material docent han estat coordinats pel professor: Marc Gil Garrusta (2017)

Primera edició: febrer 2017

© Ana Vera Martín, Esteve Dot Jutglà, Àngel Cebollada Frontera, Montserrat Pallarès-Barberà

Tots els drets reservats

© d'aquesta edició, FUOC, 2017

Av. Tibidabo, 39-43, 08035 Barcelona

Disseny: Manel Andreu

Realització editorial: Oberta UOC Publishing, SL

Dipòsit legal: B-5.468-2017

*Cap part d'aquesta publicació, incloent-hi el disseny general i la coberta, no pot ser copiada, reproduïda, emmagatzemada o transmesa de cap manera ni per cap mitjà, tant si és elèctric com químic, mecànic, òptic, de gravació, de fotocòpia o per altres mètodes, sense l'autorització prèvia per escrit dels titulars del copyright.*

## Introducció

El material que es presenta a continuació és una aproximació a la geografia econòmica. Els continguts d'aquesta assignatura estan pensats per a apropar els estudiants universitaris a la relació societat i activitat productiva, des d'una perspectiva de l'espai. Tant l'aprofitament dels recursos (natural, treball i capital) per a cobrir les necessitats humanes, els modes de producció, la distribució i el consum, com els impactes territorials generats per l'activitat, són les principals variables estudiades pels geògrafs econòmics.

En general, el contingut dels mòduls és el producte del coneixement, les experiències i els materials que els autors han anat elaborant al llarg del temps en tasques de docència i d'investigació. És un material explicatiu i reflexiu sobre conceptes i processos que es produeixen en diferents escales territorials, a l'hora d'obtenir i consumir productes, béns i serveis. La voluntat final és donar una visió teòrica, però també aplicada, per a comprendre i interpretar l'espai econòmic, que es troba en un procés de canvi continu.

Un total de cinc mòduls componen l'assignatura *Geografia econòmica*. El mòdul «Introducció a la geografia econòmica» respon a la pregunta: què és la geografia econòmica? En aquesta part inicial es fa una aproximació a la definició de la ciència geogràfica, a la contribució del geògraf econòmic a la societat i a la tècnica utilitzada pels professionals, tant en el passat com en el present. D'ençà del naixement de la geografia econòmica com a disciplina d'estudi individualitzada, els temes i la metodologia d'estudi han canviat. És per això que es presenten diferents enfocaments per a l'estudi.

El mòdul «Teories de localització» vol donar un marc general per a interpretar tant la localització de les activitats econòmiques que es produeix en els segles XIX-XXI com les tendències actuals. La identificació de diferents referents de les teories clàssiques, la modelització quantitativa i els factors de localització són les principals temàtiques d'aquest mòdul. El seu conjunt permet veure diferents tipus d'aglomeració industrial del sistema econòmic, les decisions bàsiques del propi sistema, la comprensió de la construcció, i l'organització econòmica i social de l'espai.

A continuació, es presenta «Centre – Perifèria». A escala global, la dinàmica del sistema capitalista, amb unes relacions polítiques i de poder de tipus neoliberal, porta des de la dècada dels vuitanta a una determinada organització espacial del sistema econòmic. A nivell macroeconòmic, les característiques dels territoris (orografia, recursos naturals, accessibilitat, herència històrica, població, poblament, infraestructures, i sobretot, sistema polític i relacions de poder) tenen influència en l'eficiència, la rendibilitat i l'organització de les activitats econòmiques o empresarials. I, a l'inrevés, les activitats econòmiques

també acaben determinant l'organització dels territoris. Tot plegat es tracta d'un creixement amb contrastos entre el centre i la perifèria, que és estudiat amb diferents indicadors temàtics per part de la geografia econòmica.

En següent mòdul «Anàlisi sectorial de l'activitat econòmica», s'introdueix la terciarització del sistema econòmic com a tendència global. En aquest context, i des de la visió occidental, es presenten algunes alternatives en els diferents sectors d'activitat (primari, secundari i terciari). Aquest grup d'alternatives cerca la prosperitat econòmica, però també la justícia social i la sostenibilitat ambiental. D'una banda, l'agricultura com a base econòmica per a l'alimentació de la població mundial i el seu encaix productiu, estratègic i ambiental. De l'altra, l'evolució de la indústria a diferents escales territorials i temporals, i la connexió amb la recerca i la investigació. I per últim, els serveis, que es presenten com la principal font d'ocupació als països desenvolupats; hi destaca, dins del sector terciari, l'expansió del subsector del turisme.

En el darrer mòdul, «Nova estructura econòmica», es presenten casos d'estudi per a il·lustrar la innovació i el desenvolupament territorial en el camp de la geografia econòmica. Es tracta d'un recull de temes i de debats teòrics que es produeixen en l'àmbit acadèmic i que recullen conceptes propis de la disciplina. Tots aquests temes i debats poden ser incorporats de manera pràctica en el conjunt de polítiques de planificació i gestió urbanes, responsables de la regulació de l'espai urbanístic i econòmic.

El conjunt de l'assignatura *Geografia econòmica* aporta continguts generals de la disciplina, amb exemples i casos d'estudi que permeten l'anàlisi territorial i la comprensió del context socioeconòmic local i global. Això ha de permetre que l'estudiant prengui consciència dels processos de producció, distribució i consum, i també de les implicacions i les responsabilitats envers aquells elements que poden configurar la prosperitat econòmica, l'equitat social i la sostenibilitat ambiental.

## Objectius

Els objectius principals que ha d'assolir l'estudiant amb el treball dels continguts del material didàctic d'aquesta assignatura són:

- Entendre les contribucions actuals de la geografia econòmica.
- Analitzar els potencials de la geografia econòmica com a eina d'anàlisi del territori.

La intenció d'aquest curs es troba clarament enfocada a l'adquisició de metodologies, conceptes i tècniques que ajudin a interpretar la relació entre les activitats econòmiques i el territori.

1. Presentar aquells temes d'estudi o línies d'investigació propis de la geografia econòmica.
2. Estudiar quins són els espais més atractius per a la localització de les empreses (industrials i comercials, entre d'altres).
3. Avaluar els impactes en el medi ambient i les possibles mesures per a estimar-ne l'estat i mitigar-lo.
4. Identificar i presentar les desigualtats, a escala local, regional i global, en el creixement econòmic i benestar social entre territoris.
5. Presentar alguns indicadors per mesurar el desenvolupament.
6. Presentar tècniques d'anàlisi qualitatives i quantitatives, i fonts d'informació com a elements que cal incorporar en l'estudi de la geografia econòmica.
7. Presentar factors de localització territorials en el funcionament econòmic.
8. Entendre la geografia com a espai dinàmic, resultat de la combinació de processos socials, econòmics, tecnològics i culturals que han actuat en un determinat marc territorial i temporal.
9. Conèixer i valorar els processos d'uniformització dels sistemes econòmics i de desigualtat socioeconòmica.

- 10.** Analitzar les activitats productives, el seu procés de canvi i els seus impactes socials, territorials i mediambientals.
- 11.** Identificar els trets essencials de la distribució, la dinàmica i l'estructura de la població, i la seva influència en la configuració dels processos que defineixen l'espai.
- 12.** Comprendre els factors causals que configuren els trets essencials de les societats del present i les seves expressions productives i econòmiques, des d'una perspectiva històrica.

## Continguts

### Mòdul didàctic 1

#### **Introducció a la geografia econòmica**

Ana Vera Martín, Esteve Dot Jutglà, Àngel Cebollada Frontera i Montserrat Pallarès-Barberà

1. Què és la geografia econòmica?
2. De la geografia comercial al nou gir cultural
3. Les escales geogràfiques: local - global
4. Geohistòria del capitalisme
5. La població i els recursos naturals
6. La representació geoeconòmica del món

### Mòdul didàctic 2

#### **Teories de localització**

Ana Vera Martín, Esteve Dot Jutglà, Àngel Cebollada Frontera i Montserrat Pallarès-Barberà

1. Els principis de la interacció espacial
2. La regió nodal i els fluxos d'interacció
3. El rol del transport i la transferibilitat
4. L'activitat econòmica i el procés de localització
5. Els negocis internacionals: els patrons mundials
6. Aspectes microespacials de l'activitat econòmica industrial
7. Aspectes macroespacials de l'activitat econòmica industrial
8. Aglomeracions d'activitats econòmiques

### Mòdul didàctic 3

#### **Centre - perifèria**

Ana Vera Martín, Esteve Dot Jutglà, Àngel Cebollada Frontera i Montserrat Pallarès-Barberà

1. Introducció al centre - perifèria
2. L'espai productiu econòmic global i el control des dels països del nord
3. La cara i la creu de les realitats econòmiques dels països del sud
4. Costos ambientals, polítics, socials i culturals i econòmics

### Mòdul didàctic 4

#### **Anàlisi sectorial de l'activitat econòmica**

Ana Vera Martín, Esteve Dot Jutglà, Àngel Cebollada Frontera i Montserrat Pallarès-Barberà

1. La transformació de l'economia cap a noves formes productives del coneixement
2. La terciarització de l'activitat econòmica
3. Activitats agrícoles
4. Sector secundari: la indústria
5. El sector terciari

## Mòdul didàctic 5

### **Nova estructura econòmica**

Ana Vera Martín, Esteve Dot Jutglà, Àngel Cebollada Frontera i Montserrat Pallarès-Barberà

1. Innovació econòmica i desenvolupament territorial (segona dècada del segle XXI)
2. L'estudi de cas aplicat a la geografia econòmica
3. Cas aplicat 1: l'economia del coneixement i la qualitat de vida urbana
4. Cas aplicat 2. Geografia econòmica aplicada